

Els somriures més animals

Anna Escuín

EL GRUP DE RECERCA

D'esquerra a dreta trobem: **Sr. Marc Escobar Toledano**, doctorand; **Dra. Dolors Vinyoles Cartanyà**, Professora Agregada de la Facultat de Biologia UB; **Dra. Carmen Maté García**, Cap de Projectes de l'Agència d'Ecologia Urbana de Barcelona i **Dra. Isabel Soriano Jiménez**, que va defensar la tesi el dia 8 de febrer i que per tant ara ja és doctora. Hi falta un membre, **Sra. Olga Martín Carrera**, que treballa a Holanda en projectes de rescat de primats.

En aquest article parlarem del benestar dels animals en un context molt concret, el dels parcs zoològics, malgrat també sigui igualment important en qualsevol altra situació en què les persones condicionem la seva vida, com en les granges d'animals, el seu transport i sacrifici per alimentació, els animals de companyia i els que s'utilitzen en recerca biomèdica.

El benestar animal

El benestar animal s'entén com la manera en què es tracta a un animal durant la seva vida per tal que no se li causi un dolor o una mort innecessària. Els defensors del benestar creuen que utilitzar els animals és moralment correcte, que els podem fer servir per beneficiar-nos, que els interessos dels humans sempre són més importants que els dels animals i per últim, que els hem de tractar de la manera més natural i humana que ens convingui. No hi ha una definició exacte de benestar animal sinó que diferents autors han exposat les seves idees sobre què és realment, a continuació se n'exposen tres visions per mirar d'entendre-ho millor.

- *"Conjunt de mesures per disminuir la tensió, sofriment, traumatismes i dolor als animals durant el seu trasllat, exhibició, quarantena, comercialització, aprofitament, entrenament i sacrifici."*
- *"Estat de completa salut, tant física com mental, on l'animal està en harmonia amb el seu entorn."*
- *"El benestar es pot observar des de dues perspectives. La primera és la percepció humana del benestar de l'animal, i la segona la del propi animal. La primera es provable que sigui variable, oscil·lant segons canviïn els preceptes de la societat, i dependrà dels costums i cultures locals. A més a més es veurà motivada a través d'un desig polític i pot ser reforçada per la legislació. La segona percepció tindrà aspectes en comú amb la primera, però sobre una base diferent. La percepció de l'animal tendirà a relacionar-se amb la seva situació de sanitat i benestar, carència de lesions, adequació en el subministrament d'aliment i aigua, absència d'actes inacceptables d'agressió, carència d'estrès i possibilitat de manifestar les conductes necessàries per a crear una vida agradable dins del context ambiental en què es troba el propi animal."*

Així doncs, els científics estan treballant en identificar què pot causar malestar i sofriment per tal de minimitzar els impactes negatius que puguin rebre els animals. La seva salut pot estar deteriorada bàsicament en tres aspectes, el físic, el mental (psicològic) o en l'estat de naturalitat (vida lliure). Cal afegir que també es tracta d'una qüestió ètica i que dependrà de cada persona el tracte que pugui rebre un animal.

Els animals més humans

L'animal en molts casos es veu afectat per malalties que condicionen el seu benestar. Aquestes malalties es poden dividir en dos tipus: les infeccioses i les no infeccioses. En el primer cas, són aquelles que estan causades per microorganismes i que poden ser transmeses entre individus i fins i tot entre espècies diferents. Hi ha molts patògens que poden ser els causants d'aquestes infeccions com per exemple bacteris (tuberculosis, àntrax), virus (ràbia), fongs (tinya), protozous i prions (agents infecciosos constituïts bàsicament de proteïnes).

L'evidència que un animal presenta un quadre malaltís es fa palesa amb les inspeccions que han de fer els cuidadors dels zos i centres d'estabulament. Si l'animal presenta canvis en qualsevol dels aspectes següents vol dir que hi ha algun factor que l'està afectant. Poden haver-hi canvis en l'olor de l'alè, en la temperatura corporal, en els excrements, en la orina, en el comportament, en l'alimentació, a la pell o als ulls.

D'altra banda tenim les malalties no infeccioses que són aquelles que no han estat causades per un patògen sinó que han estat provocades per l'ambient (com l'estrès o ferides), deficiències alimentàries (com per exemple manca de vitamina C) o poden haver estat heretades (causes genètiques). En aquest àmbit el que es té més en compte i el que poden patir més els animals és l'estrès psicològic, que pot ser degut a la por que

pateixen a causa de les restriccions, la manipulació, el transport, el contacte amb la gent o l'exposició a noves situacions i/o objectes. Cada individu però, reaccionarà diferent davant d'aquests problemes segons la seva experiència prèvia i els seus factors genètics. L'estrès que pateixen es pot mesurar analitzant els nivells de cortisol (hormona relacionada amb l'estrès que altera el metabolisme cel·lular) a la saliva o a l'orina.

Com sabem si està a gust un animal?

Per provar l'evidència de benestar tenim diferents indicadors, que han estat dividits en tres categories ja que inclouen moltes variables:

1. **Funcions biològiques**, inclouen variables que indiquen que l'animal està funcionant de forma normal des d'un punt de vista fisiològic.

Els indicadors de malestar serien:

- ⊗ Augment dels nivells d'hormones de l'estrès

- ⊗ Reducció de la competència del sistema immunològic
- ⊗ Augment de la incidència de malalties i lesions

Els indicadors de benestar serien:

- ☑ Una alta taxa de supervivència
- ☑ Una alta taxa de creixement
- ☑ Un alt èxit reproductiu

2. Estats afectius, inclouen indicadors de dolor i angoixa.

Els indicadors de malestar serien:

- ⊗ Signes de comportament de por, dolor o frustració
- ⊗ Canvis fisiològics que es creuen que reflecteixen la por o el dolor.
- ⊗ Signes de comportament d'avversió o evitació.

Els indicadors de benestar adequat serien:

- ☑ Signes de comportament de satisfacció o benestar
- ☑ Realització de conductes que es creuen agradables (ex.: jugar)
- ☑ Signes de comportament d'aproximació i/o preferència

3. Vida salvatge, un benestar satisfactori exigeix que els animals puguin portar una vida relativament natural, indicats per l'exercici de comportaments normals.

Els indicadors de malestar serien:

- ⊗ Indicadors comportamentals o fisiològics que demostren una frustració davant comportaments naturals
- ⊗ Presència d'un comportament anormal

L'indicador de benestar seria que l'animal demostrés un comportament normal.

Principis bàsics del benestar

Les cinc llibertats de Webster descriuen les necessitats bàsiques dels animals, les quals, si són satisfetes, haurien d'assegurar un nivell adequat de benestar. Inicialment van ser concebudes per establir un llindar mínim de benestar pels animals de granja però mica en mica han esdevingut vàlides en l'assessorament sobre el benestar de tots els animals ja siguin els dels zos, els dels laboratoris o els domèstics. Tot i que aquestes cinc llibertats ens asseguruen un bon punt de partida, no són un objectiu final sinó la base sobre la qual s'ha de seguir treballant per assegurar-nos que els animals viuen en les millors condicions possibles, intentant que no només no pateixin sinó que duguin una vida satisfactòria per a les condicions naturals de la seva espècies, el que en termes humans en diríem *felicitat*.

- 1) Els animals han d'estar lliures de qualsevol malnutrició, fam i set (accés a l'aigua i a una dieta per mantenir la salut)
- 2) Han de ser lliures amb l'objectiu de poder expressar les seves línies naturals de comportament (proporcionar espai suficient, instal·lacions adequades i la companyia de la pròpia espècie animal)
- 3) Han d'estar lliures de tota malaltia, dolor o lesions (prevenció o diagnòstic ràpid i tractament)
- 4) Han d'estar lliures d'estrès, por i ansietat (assegurar condicions que evitin el patiment mental).
- 5) Han d'estar lliures d'un desconfort tèrmic i d'un mal allotjament (proporcionar un ambient adequat que inclogui un refugi i una àrea de descans confortables)

Com passem d'un animal trist a un animal feliç?

L'enriquiment ambiental ens ajudarà en gran part a assolir aquesta missió. Es tracta de proporcionar estímuls que facin reaccionar l'animal per tal que sàpiga i aprengui quines són les conductes pròpies de l'espècie en el seu hàbitat natural (i per eradicar conductes anormals, d'estrès o avoriment). Així doncs, es vol aconseguir una millora a nivell social, físic, cognitiu, psicològic i de comportament. A través d'aquests mètodes es pretén que els animals siguin capaços de tenir un control sobre el seu medi ambient, que puguin decidir i triar per tal de millorar el seu benestar.

Hi ha diferents tipus d'enriquiment, els quals no són mútuament excloents sinó complementaris, com es pot comprovar a continuació:

Joguines o dispositius d'enriquiment ambiental:

Es tracta d'objectes o ítems que poden ser manipulats amb les mans, peus, cua, banyes, cap, boca... per l'animal i serveixen perquè l'animal investigui i explori jugant. Poden ser naturals com branques grans i petites, encenalls de fusta, fenc (herba seca) o flors (sempre que estiguin en les condicions sanitàries adequades per prevenir l'aparició de bacteris) o artificials, creats per l'home com per exemple raspalls o rodets com els dels rentats de cotxes, cintes, pilotes Boomer® (com la que s'observa a la fotografia), pneumàtics, joguines Kong®, caixes de trencaclosques, pinyates i articles fets de PVC.

Hàbitat:

El disseny de l'hàbitat és molt important a l'hora d'oferir benestar. L'espai on viuen els animals ha d'incloure una sèrie de complexitats com diferents tipus de substrats, desnivells, plataformes on puguin arribar els animals, grades, pisos o cordes. A més a més també s'ha de tenir en compte l'espai utilitzable respecte l'espai total, la col·locació d'àrees de nidificació, caus, dispensadors d'aliment i d'aigua i la construcció d'esquerdes per tal d'amagar l'aliment i les joguines. L'experimentació davant d'aquestes modificacions representarà una millora en la capacitat dels animals per adaptar-se a l'entorn.

Sensorial:

Es tracta d'estimular els cinc sentits dels animals, serveix per obtenir respostes davant de comportaments territorials, reproductius o de caça. Pel que fa a l'olfacte, poden incloure la impregnació d'objectes amb feromones dels depredadors naturals o amb nous perfums o essències que no hagin olorat mai, també es poden deixar rastres per tal que l'animal trobi allò que busca. El tacte s'estimula a través d'eines o instruments que poden ser manipulats pels animals i que són de diferents textures, des de coses suaus com mantes fins a cartró o fusta. L'audició es treballa amb sons naturals o gravacions de sorolls d'animals. La visió inclou joguines de diferents colors, que poden ser mogudes pel vent o per l'aigua, presentacions en vídeo o miralls per tal que es reconeguin a ells mateixos. Per últim, els estímuls gustatius s'aconsegueixen afegint nous ingredients al menjar convencional, amb aerosols de diferents aromes o amb begudes.

Alimentari:

En aquest àmbit és on ens trobem amb un ventall més ampli de possibilitats, perquè la manera d'obtenir aliment pot ser molt variada. Això permet als animals *pensar* i treballar pel seu menjar tal i com ho farien a la natura. Així doncs, aquest pot ser incorporat en caixes, ocult o dispersat per

l'hàbitat, amagat en esquerdes o enterrat al substrat. A més a més els aliments poden ser frescos, congelats, suaus, durs, aspres, pesats o lleugers. També es pot donar el menjar en llocs, hores i presentacions diferents cada dia per evitar que l'animal caigui en una rutina monòtona. Una de les opcions que es creuen més adequades per estimular l'individu és la presa viva, que tingui la possibilitat de caçar-la ell mateix, tanmateix, aquesta opció encara està en vies d'estudi.

Social:

Els individus no viuen sols i com a comunitats que són han de saber relacionar-se amb els companys d'hàbitat. En la majoria de llocs solen conviure agrupacions socials que inclouen diferents espècies, sempre i quan aquestes estan també presents en la mateixa comunitat en llibertat, la qual cosa permet que, mantenint les facilitats d'alimentació i hàbitat, hi hagi comportaments socials, territorials i d'aparellament interessants d'avaluar.

Condicionament del comportament:

Són sessions d'entrenament en les que l'animal participa de forma voluntària i on se'l reforça positivament, també serveix per la recerca, per mantenir el comportament assolit o aprendre'n de nous. Els individus que realitzen aquesta estimulació cognitiva veuen incrementades les seves capacitats mentals.

El paper del zoo de barcelona

Exhibir els animals sempre ha estat un fet comú en totes les cultures. En un principi les àmplies col·leccions d'animals exòtics eren símbol de prestigi i poder. Els zoos tal i com els coneixem avui en dia, però, no van néixer fins a finals dels S.XVII i principis del S.XIX. Van sorgir gràcies a iniciatives de societats científiques que volien estudiar els animals que tenien però bàsicament servien d'aparadors pels curiosos. L'increment de zoològics va anar acompanyat d'una extensa industrialització, així doncs molta gent visitava els parcs per retrobar-se amb la natura.

Al S.XX la preocupació pel benestar dels animals i per la degradació mediambiental va créixer molt i els zoos van haver d'afegir com a missió principal la conservació. Durant els darrers anys els parcs s'han encaminat cap a la recerca i cap a la millora de les condicions de vida de tots els animals que guarden a més a més de la seva funció de sensibilització, educativa i social. Els zoològics esdevenen doncs una eina fonamental dins de les ciutats ja que permeten establir una relació entre humans i animals molt pròxima que fa que la gent es conscienciï sobre la necessitat de mantenir la biodiversitat.

A continuació s'exposa la línia evolutiva del Zoo de Barcelona:

1892. S'inaugura el zoo de Barcelona al Parc de la Ciutadella gràcies a l'aportació d'animals exòtics i autòctons per part de Lluís Martí-Codolar. Es designa com a director Francesc Darder, veterinari, metge i taxidermista

1893. S'entén el zoo com un espai públic per a la ciutadania, l'objectiu principal del qual és garantir el caràcter científic de la institució (conservació de la fauna silvestre) però també ha de servir com a lloc d'entreteniment i esbarjo pel ciutadà.

1899. S'organitza el Zoo en tres seccions: primats, animals aquàtics i grans quadrúpedes, a més d'un espai per ànecs i gallines que servia de font de finançament amb la venda dels seus ous, cries, plomes o fems.

1906-1909. Creació de la Junta de Ciències Naturals que té com a objectius administrar i fomentar les col·leccions científiques municipals. Es reobre l'antic aquari de la cascada de la Ciutadella amb la construcció d'un laboratori ictiològic dedicat a la cria de peixos.

1918. La direcció del parc passa al fill de Darder, Jeroni, que compta amb l'ajuda del veterinari Pere Màrtir Rossell. La Junta passa per dificultats econòmiques que repercuteixen negativament en el funcionament i manteniment del Zoo i es planteja el seu trasllat.

1927. Es posa preu a l'entrada al Zoo (25 cèntims) els ingressos que s'obtenen en permeten la seva renovació: s'incorporen nous animals, s'amplia el recinte i es milloren les instal·lacions.

JUNTA DE CIÈNCIES NATURALS DE BARCELONA

PARC ZOOLÒGIC
RAPORT ANYAL

1918

1931. Tant Pere Màrtir com el seu successor Ignasi de Sagarra conceben el Zoo com un jardí zoològic amb una funció social i científica i no només com una col·lecció d'animals. S'estableix que "la institució té per objecte exhibir, investigar i divulgar els principals tipus biològics que caracteritzen les faunes exòtiques sense menysprear l'exhibició de les espècies i races pròpies del territori, vetllant per la conservació, per mitjà d'aquestes activitats, estimular el poble al coneixement de la zoologia.

1936-1950. La Guerra Civil suposa l'etapa més trista per Parc. La manca d'aliments i els bombardeigs provoquen moltes baixes a la col·lecció. La situació econòmica, social i política dels anys de postguerra condueixen al Zoo a la penúria.

1956. El zoo torna a ressorgir sota la direcció d'Antoni Jonch i Cuspinera gràcies a l'aprovació del projecte de reforma i ampliació. Es canvien les gàbies per espais més amplis que intenten reproduir l'hàbitat natural. La millora de les instal·lacions és possible gràcies a l'ampliació de la superfície del recinte.

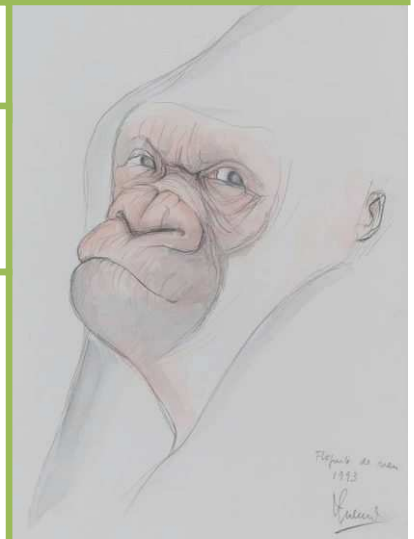
1960. Es constitueix un Consell d'Administració que fa que el Zoo es vagi convertint en un centre zoològic científic i educatiu que es comença a obrir pas a Europa. Es crea un servei veterinari propi i el Centre d'Adaptació i Experimentació Animal d'Ikunde (Guinea Equatorial) que permet la recerca in situ.

1962. La gran nevada fa que morin molts animals (originaris de països càlids) de fred.

1963. S'inaugura la gran sabana africana, una instal·lació on en diferents penínsules habiten elefants, búfals, hipopòtams, zebres i girafes.

1966. Arriba al Zoo procedent del Centre d'Ikunde Floquet de Neu, el goril·la albi més famós del món que li reporta al Zoo un gran prestigi universal. És traslladat al Zoo de Barcelona gràcies a Jordi Sabater Pi, etòleg català i figura cabdal dins la història del Parc.

1968. La modernitat s'imposa al Parc amb la posada en marxa del dofinari.

1972. Construcció del terrari i l'aviari, permeten el manteniment d'espècies tropicals que necessiten unes condicions ambientals controlades durant tot l'any.

1975. Comença a funcionar el Departament d'Educació del Zoo, un dels primers d'Europa i el primer que va existir a Espanya. Centra els seus esforços en les visites escolars però també a tot tipus de públic interessat en la temàtica i a universitaris amb cursos de divulgació zoològica.

1983. Arriba una de les estrelles del Zoo, l'orca Ulisses, que estarà durant 11 anys al gran tanc de l'Aquarama.

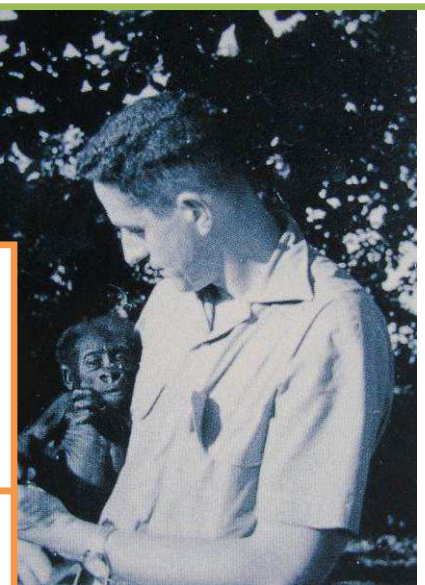
1992. Celebració del centenari del Zoo.

1985. El Zoo es converteix en una societat privada municipal. Es potencien els lligams internacionals, es milloren els recursos econòmics i per primera vegada apareixen patrocinadors provinents d'empreses privades.

1989. S'inicia una profunda renovació general, el Zoo aplica la filosofia de la WAZA (Associació Mundial de Zoos i Aquaris), creada aquest mateix any, que reivindica el maneig correcte dels animals i el seu benestar. Així doncs, es remodela la Granja Infantil, l'Ocellera, la Galeria dels Petits Primats, la casa dels Titis i el complex de felins.

1994-1999. Arriben moltes espècies noves al Zoo (formiguers gegants, pandes vermells, panteres de les neus...) i és un temps de molta activitat amb la construcció de noves instal·lacions, com la de les tortugues gegants o amb la remodelació de moltes altres com la dels cocodrils.

2002. El Parc acull el XIX Congrés Anual de l'Associació Europea de Zoos i Aquaris (EAZA) amb la presència de molts experts provinents de 35 països. Durant aquest any també es renoven instal·lacions com l'Aviari.

2003. Mor l'animal més emblemàtic del Zoo, Floquet de Neu, deixant un gran llegat amb 21 fills.

2004. Es crea l'Espai Goril·les, que consta de cinc apartats: la primera visió humana dels goril·les, els primers estudiosos del tema, la vida d'en Floquet, la biologia, genètica i capacitat d'aprenentatge de l'espècie i per acabar, un lloc dedicat al seu estat de conservació i a les accions que es duen a terme per assegurar-la.

2008. Es presenta el Consell Assessor del Zoo (format per deu experts) que serà de caràcter consultiu i de suport i que impulsarà i validarà propostes en els camps de l'educació, la recerca i la conservació.

2009. Neix el PRIC (Programa de Recerca i Conservació) del Zoo. Segueix les directrius de la WAZA i l'EAZA. El Zoo encamina la recerca cap a la conservació de les espècies i per tant, cap a la preservació de la biodiversitat. Desenvolupa uns programes marc i també col·labora en projectes científics amb altres entitats de recerca, cada any el programa convoca una beca.

2010. S'inaugura la instal·lació Terra de Dragons pels dragons de Komodo. Se n'assegura el seu benestar amb la creació d'un espai molt ben pensat, amb sostres retràctils que deixen passar la llum solar o amb la humidificació en forma de boira.

2011. S'incorpora al Zoo una nova àrea de 5700 m², on s'hi instal·len dues espècies autòctones amenaçades. A més a més es remodela l'hàbitat dels elefants, amb uns dormitoris molt més amples i adients pel benestar de l'espècie.

Què s'ha fet aquí

Els investigadors de la Facultat de Biologia que estudien el benestar animal estan centrats en animals presents al zoo de Barcelona. La seva feina es basa principalment a observar els estereotips i els comportaments indicadors de benestar o de manca de benestar així com a avaluar les possibles solucions que s'hagin donat per tal d'augmentar la qualitat de vida dels diferents individus.

Alguns resultats als quals han arribat són els següents:

1) Les conductes anormals de dues femelles d'ós bru van mostrar canvis estacionals de la mateixa manera que es donen en les espècies en llibertat.

2) La presència de públic va provocar un increment en la repetició d'estereotips i un ús de l'espai més homogeni en l'ós bru.

3) La seminaturalització de la instal·lació de dos individus d'ós bru, un mascle i una femella, va causar que únicament el mascle arribés a un nivell d'activitat similar al dels seus parents en llibertat, així doncs els dos exemplars van respondre de formes diferents a l'enriquiment estructural.

5) La mort del mascle dominant en una bandada de llops ibèrics va fer augmentar les conductes de vigilància i no visibles així com un ús de l'espai menys homogeni.

6) Les interaccions matern filials entre tres mares i tres cries de lleó marí de Califòrnia van mostrar certes similituds amb les que presenta l'espècie en llibertat (els individus van romandre inactius durant gran part del temps i els fills van presentar més episodis lúdics que no pas les filles).

7) En el cas de petits primats s'observa com la millora del benestar depèn de cada cas concret, mentre que en alguns individus ha millorat amb un senzill canvi, aquest canvi no ha provocat cap efecte en altres animals del grup, per tant, s'han d'elaborar noves actuacions per aquests animals.

8) En el cas d'una parella de drils la barrera visual parcial va ser insuficient per a evitar les interaccions agonístiques amb el públic visitant i tampoc va reduir els estereotips.

9) El programa d'enriquiment alimentari va reduir les estereotípies en els drils, cosa que indica que aquestes es poden reduir o eliminar si s'ofereix un entorn amb més oportunitats comportamentals. També es van incrementar els comportaments exploratoris i es van reduir la inactivitat.

10) La freqüència d'agressions dirigides al públic visitant no es va reduir, cosa que fa pensar que les tècniques de millora emprades no van ser suficients.

Així doncs veiem com estudiar exhaustivament les necessitats físiques i psicològiques de cada individu resulta clau per assegurar el benestar dels animals. Tot i això se segueix investigant en aquest camp per tal d'oferir millores contínues.

Travessant la frontera

La protecció dels animals està estesa arreu del món, és un fet que preocupa a la població més sensibilitzada i que es té en compte en tots els zos del planeta. Els animals, a més a més, estan protegits per diferents lleis com per exemple la directiva 99/22/CE sobre el manteniment d'animals salvatges en parcs zoològics.

D'altra banda, hi ha nombroses organitzacions que s'encarreguen de garantir el benestar animal, una de les més importants és la WSPA (Societat Mundial per la Protecció Animal) que té tres objectius: ajudar a les persones a entendre la gran importància del benestar animal, animar les nacions a comprometre's a usar pràctiques benèvols amb els animals i crear arguments científics per aconseguir cuidar millor els animals. Altres associacions són la OIE (Organització Mundial de Sanitat Animal) o la WAZA (Associació Mundial de Zos i Aquàriums) que s'encarrega de garantir la conservació de la biodiversitat.

Cada zoo, doncs, té programes específics que s'encarreguen del benestar animal i sobretot donen èmfasi en l'enriquiment animal, oferint una gran diversitat de mètodes i omplint formularis amb les respostes dels animals, a continuació se'n posen alguns d'exemple:

- La BIAZA (British and Irish Association of Zos and Aquariums) va estudiar els elefants del Regne Unit de manera que va comprovar que existia una correlació negativa entre la quantitat d'estereotips mostrats i la quantitat d'espai exterior disponible (però una correlació positiva amb l'espai interior disponible). Altres factors com que els elefants estiguessin lligats durant alguns períodes van fer desenvolupar ràpidament un alt nivell d'estereotips. Aquests es reduïen quan paraven de lligar-los durant la nit. Així doncs es van determinar una sèrie de mesures per ser aplicades a tots els zos com: maximitzar l'espai exterior i enriquir tant la zona interior com l'exterior, proporcionar branques i altres elements diàriament perquè juguin, donar-los l'oportunitat i encoratjar-los a fer exercici cada dia i d'altra banda, mantenir un control adequat dels exemplars realitzant revisions regulars i tenint el personal adequadament format per la missió.

- El Zoo de Detroit té un centre adscrit que s'encarrega exclusivament del benestar animal i que ha desenvolupat nombrosos estudis, el propòsit d'aquest organisme és fer accessible als professionals de zoos i aquaris tot el coneixement sobre benestar animal, dur a terme i facilitar la recerca en benestar especialitzat en animals exòtics en captivitat, fer debats i fòrums sobre benestar, formar professionals en les millors pràctiques i polítiques i reconèixer els avenços en la millora del benestar amb premis.
- El Zoo d'Auckland té molts programes dissenyats per l'enriquiment ambiental, en realitzen amb diversos ocells, foques i lleons marins, girafes, hipopòtams, rinoceronts, lleons i zebres i en primats. Per exemple, en el cas dels orangutans col·loquen el menjar en taques i com que són animals arboris es col·loquen en les parts més altes dels arbres així encoratgen els individus a escalar i a buscar l'aliment com ho farien en llibertat. En el cas de les foques submergeixen blocs de gel amb peixos i calamars congelats a la piscina així doncs els animals han d'intentar amb les seves afilades dents trencar el bloc per poder obtenir l'aliment. Estimulen així una alimentació més salvatge. Pel que fa als animals de sabana és on hi ha més ventall a l'hora d'oferir-los menjar, ho fan amb pilotes amb forats, en tubs cilíndrics, en dispositius especials creats pel zoo o fins i tot en carbasses. Donant a l'animal nous objectes aconseguim una estimulació mental i física.
- Per acabar, en diversos zoos es creu que fer art és una forma molt valuosa d'enriquiment. Alguns animals utilitzen pinzell mentre que n'hi ha d'altres que pinten amb les potes, les escames, les urpes o amb la cua. A més a més les pintures són del tot segures ja que no són tòxiques i es treuen amb aigua.

"Un país, una civilització es pot jutjar per la forma en la que tracta els seus animals"

Mahatma Gandhi

Entrevista a la Dra. Dolors Vinyoles Cartanyà

Anna Escuin: Quan i com es va crear aquest grup de recerca?

Dolors Vinyoles: Es va començar a treballar en aquesta línia de recerca fa aproximadament cinc anys a causa que hi havia una sèrie de persones que volien realitzar treballs d'aquest estil i a la Facultat de Biologia (malgrat haver-hi línies de recerca en comportament animal) no hi tenien cabuda. El tema del benestar animal té dues branques principals, la d'aplicacions a animals domèstics i de granja que d'alguna manera aniria lligat més al que seria la línia de veterinària; en segon lloc, tindríem tota una sèrie de grups d'animals que no queden inclosos a l'anterior bloc, i l'estudi dels quals hauria de ser assumit per una facultat com la de Biologia. I d'aquí va venir el primer intent, la iniciativa de voler tirar endavant aquesta línia de treball amb un sector de persones que d'alguna manera no tenien cabuda en d'altres facultats per poder dur a terme els seus treballs de recerca en comportament animal.

AE: Quins criteris utilitzes per escollir un membre del grup?

DV: En aquest cas no he triat les persones, perquè una mica aquesta selecció de personal per fer doctorat a vegades va lligat a l'expedient acadèmic i a la possibilitat que aquestes persones puguin sol·licitar beques al Ministeri per poder gaudir d'un ajut. En aquest tema justament ens trobem amb què tots els alumnes que vénen ja tenen totes les dades preses ja sigui perquè han estat cuidadors del Zoo de Barcelona o perquè han investigat allà. Tot i així, si jo hagués d'escollir algú per formar part del meu grup triaria una persona amb motivació, que tingués ganes de treballar i d'autosuperar-se.

AE: És fàcil dirigir als alumnes?

DV: No és gens fàcil dirigir als alumnes perquè periòdicament has d'anar exigint uns mínims per tal d'anar superant, gradualment, una mena de reptes i per tal d'assolir un nivell final desitjable. S'han d'anar exigint uns nivells de treball i procurar que tothom els compleixi, però de vegades és difícil poder aplicar uns perfils personalitzats i fets a la mida de cada persona. La sincronització no és perfecta. Tot i així també depèn molt de la capacitat de treball i esforç dels investigadors per tal que la feina surti més o menys bé.

AE: Quines expectatives tens sobre aquest grup?

DV: Fa relativament poc que vam començar i encara estem d'alguna manera començant. Ara

es defensarà la primera tesi doctoral sobre aquest tema a la Facultat de Biologia i espero que en els propers dos anys se'n defensin un parell més. Però és bastant recent i encara estem intentant posar-nos al nivell de les exigències de les revistes. Aquí el que busquem són les aplicacions en biologia, intentem publicar els nostres treballs i adreçar-los a revistes com Zoo Biology, que el que fa es estudiar la biologia dels animals però en zoològics i que tracten el tema del comportament animal.

AE: Creus que es valora prou aquesta feina?

DV: Penso que no està prou valorada. Ser científic en aquest país no té el mateix reconeixement que en d'altres països on pel fet de ser investigador la teva feina és ben considerada. A més a més segurament els mitjans de comunicació també s'haurien de fer més ressò de tots els avenços en recerca que es produeixen en el país per tal de donar-ho a conèixer a d'altra gent no tant especialitzada.

AE: Rebeu algun tipus d'ajuda?

DV: No, la nostra línia de recerca no disposa de cap finançament extern ni de cap ajuda. La majoria de programes científics del nostre país disposen de recursos molt limitats en comparació als recursos de què disposen altres centres de recerca del món. Penso que, en aquest temps de crisi, es pot treballar amb pocs diners però és que actualment s'està treballant a cost zero. Per a obtenir dades (sigui al camp o al laboratori) és del tot necessari comptar amb uns recursos mínims que et permetin fer una mínima investigació de qualitat. Actualment però el context econòmic en el que estem immersos fa difícil que es puguin rebre ajudes o subvencions per part de les administracions i tampoc es pot demanar a la societat civil que col·labori en aquests projectes. Només faltaria!!

AE: Com creus que es pot millorar la recerca?

DV: En primer lloc hauríem de viure en una societat en la que hi hagués realment interès per cultura i per preservar una part del capital a la recerca. En el cas de la recerca en benestar animal, caldria que els nuclis zoològics (com el zoo) fossin els promotors d'aquesta recerca i que fossin aquests mateixos nuclis els qui es comprometessin a recuperar, al medi natural, algunes de les espècies amenaçades que exhibeixen. És a dir, els zoos en lloc de seguir sent centres d'exhibició haurien d'esdevenir centres de conservació i d'educació del públic. Això als Estats Units ja fa molts anys que passa. Els zoos, d'altra banda, poden aglutinar el coneixement de diversos especialistes i aquí és on les universitats, en el camp de la recerca, poden entrar a jugar-hi també un paper primordial (ja sigui participant en la recerca sobre benestar animal o desenvolupant conjuntament programes de recuperació aplicables a la vida silvestre).

AE: Teniu relació amb altres centres de recerca?

DV: De moment encara no, tot i que és un dels reptes de futur.

AE: També et dediques a la docència, què t'agrada més?

DV: No entendria una cosa sense l'altra, crec que recerca i docència són complementàries, només estudiant allò que explico puc transmetre bé els coneixements als alumnes. Es tracta de transmetre passió sobre allò en què treballes als alumnes. A més a més és fàcil de combinar.

AE: Què es el que va fer que et decidissis per aquesta feina, quan vas saber que et volies dedicar a això? Què creus que estaries fent si no estiguessis aquí?

DV: Jo tenia molt clar que volia estudiar la carrera de Biologia perquè m'entusiasmava i m'agradava molt, però si no ho hagués fet m'hauria decantat per alguna cosa relacionada amb educació ambiental. També m'hauria agradat escriure poesia però difícilment m'hi podria guanyar la vida.

Entrevista al doctorand Marc Escobar Toledano

Anna Escuin: Quan vas saber que et volies dedicar a fer recerca?

Marc Escobar: En el meu cas crec que en el fons no va ser una cosa que vaig escollir sinó que em va venir “de fora”. Durant la carrera vaig tenir l’oportunitat de començar a familiaritzar-me amb el tema del benestar animal i una cosa va dur a l’altre i al final quan va arribar el moment ja estava preparant la tesina del màster i la matrícula de doctorat. Si bé és cert que sempre m’ha agradat estudiar i fer-me preguntes que al cap i a la fi és l’inici de qualsevol recerca, fer-se preguntes i intentar esbrinar les seves possibles respostes

AE: Per què vas escollir la teva carrera universitària?

ME: Perquè m’agradava. A casa la frase que sempre he sentit no és potser la típica has d’estudiar una carrera universitària sinó que “has de fer i estudiar el que t’agrada”. Si fent una carrera que t’agrada ja costa si no t’agrades crec que fora impossible que la poguessis gaudir i volguessis aprofundir sobre ella.

AE: Quantes hores dediques al dia?

ME: Depèn del dia però de 8 a 10 hores diàries. Quan comences un tema sempre és engrescador i a vegades no te n’adones del temps que ha passat. No seria la primera vegada que miro el rellotge i l’hora de dinar ha passat fa estona. També és cert que hi ha dies que estàs més despert i altres avances (o et dona la sensació) poc o gens. Un dia compensa l’altre.

AE: Tens pensat o has marxat fora a estudiar/treballar?

ME: No he tingut l’opció de poder marxar fora a estudiar i la feina sempre l’he realitzada aquí. Malgrat tot sempre que hi ha la opció d’assistir a un congrés interessant s’ha d’aprofitar. Les vacances dels biòlegs poden ser inexistents ja que aprofites els dies de “vacances” per assistir a un congrés, fer un curs sobre alguna cosa interessant o marxar a recollir mostres per algun estudi que tinguis en ment.

AE: Combines aquest estudi del benestar animal amb alguna altra feina o projecte?

ME: Sí, i tant! Crec que sempre es bo tocar de peus a terra amb la realitat i la realitat actual es que si vols viure has de treballar a mil llocs diferents. Actualment faig de monitor ambiental a cases de colònies, faig de guia d’un centre de recuperació de fauna quan em necessiten i dono xerrades a facultats i organitzacions que m’ho demanen.

AE: Disposes d’alguna beca? Creus que és suficient?

ME: No dispo de cap beca.

AE: Es pot viure de la recerca? Què s'hauria de fer per millorar-la?

ME: Suposo que depèn del projecte de recerca. El tema que a mi m'interessa no és gaire rellevant actualment per la societat i per tant hi ha poques o cap oportunitat per dedicar-se completament. No sóc jo qui ha de dir com s'ha de millorar la situació tot i que la destinació d'una major partida econòmica a projectes I+D és un bon començament. Si hi ha diners per augmentar el pressupost de l'exèrcit perquè no per recerca, educació i sanitat?. Voler es poder.

AE: T'agrada més treballar en grup o de forma individual?

ME: En grup tot és més amè, i productiu. Quatre ulls veuen més que dos i per tant pots fer-te preguntes i arribar a conclusions que d'altre forma no t'haguessis plantejat. Moments de treball en grup i moments de "baralles solitàries" amb les dades i l'estadística és la combinació ideal.

AE: Què t'està aportant aquesta experiència?

ME: Coneixement.

AE: Si no estiguessis fent això, què creus que estaries fent? Canviaries alguna cosa del que has fet?

ME: Estaria treballant o bé en el que treballo o bé en el que fos. No canviaria absolutament res. Cada una de les situacions (algunes de boniques i altres de dolentes) m'han fet arribar on estic ara per tant he de donar les gràcies a tot plegat per portar-me fins on sóc ara mateix.

AE: Què t'agradaria fer en un futur?

ME: No deixar de fer-me preguntes de perquè els animals fan el que fan. En temes laborals òbviament seguir treballant amb animals, com tots els "biòlegs de bota" suposo.